

Hajnal Ward Judit

Könyvtáros pizsamában, papucsban: könyvtári szolgáltatások home office-ból

Prolóógus

Prolóógus, az kell! Egy jó prolóógus felkelti az olvasó érdeklődését. Sikerült? Még nem? Nem csoda. Még ha fel is kelti valami a figyelmünket manapság, egyre csökken az időtartam, ameddig képesek vagyunk szívvel-lélekkel odafigyelni. Figyelmem tartóssága a zacskós tejure emlékeztet, amiből mindig a szivárgó jut. Plusz a nemzetközi konszenzus: a 2020-as év átmenet egy görög dráma (lásd értékpusztulás) és komédia között (mert ennyit régen röhögött a nép – kínjában).

Most következik, hogy ez az írás nem jött volna létre, ha nem lett volna... A mondatot könnyű befejezni: koronavírus; karantén; könyvtáros pizsamában, papucsban.

És tényleg nem jött volna létre segítőkész kollégák nélkül. Nehéz helyzetekben motivációt találni is nehéz. Még az is drámai küzdelmet jelent, hogy reggel az ágyból felkeljünk, nemhogy rendesen felöltözzünk, hiszen nem kell menni sehova. Elbocsátások, kényszerszabadság. A szerencsésebbje otthonról dolgozik. A szoba egyszerre nappali, háló, *home office* és könyvtár.

Motivációt találni arra, hogy az ember egy hosszabb lélegzetű írásba belefogjon szinte lehetetlen. Az irdatlan energiát felemészítő online tájékoztatás-oktatás, a felkészülésre szánt idő, a körülményessé vált munkafolyamatok és mindezek megkívánt dokumentálása mellett koronás-pandémiás-vakcinás szövegeken kívül másra alig marad idő. További tényezőkről nem is beszélve, úgymint napi politika, gyerekek otthon, a lakás mérete és elosztása, a mindennapi főzőcske és a kis családi tűzfészek mindennapos, a kariert hátráltató kihívásai. Munkamorál romokban.

Aki dolgozik, akár otthonról, akár maszkban a könyvtárban, tisztában van az-
zal, hogy mennyivel több időbe és munkába telik minden, mennyivel nehezebb
még a legegyszerűbb kérés teljesítése is. Kire számíthatunk? Azokra a kollégákra,
akik a nehéz helyzetben a legjobbat hozták ki magukból. Az ő tiszteletükre ké-
szült ez az írás.

Történetek felnőtteknek, avagy együtt a bajban?

Amikor beütött a krach 2020 márciusában, mindenki lelkesen, nagy várakozással
tekintett a helyzet adta innovatív megoldások elé, legyen az tájékoztatás, oktatás
vagy egyéb könyvtári szolgáltatás. Mindenki azt hitte, hogy rövid és átmeneti
időszak következik. Szinte mindenre volt vevő. Szinte minden kezdeményezés
azonnal közönségre és kedvező fogadtatásra talált. *Anything goes*. Tiszta Amerika.
Csak önmagunkkal versenyeztünk. A távszolgáltató lehetőségeknek a képzele-
tünk szabott határt.

Időnként, mint egy kardal, felhangzott az esedékes hurráoptimizmus odafent-
ről, meg hogy *we are in it together*. Együtt a bajban a bolyban. A felelősség közös.

A menedzselhetőség illúziójának halványulása ellenére a különböző idősza-
kok közötti átmenet azonban nem került szóba. Az aktívan dolgozók (mármint
akik munkaidejüket nem virtuális aktatologatással, értelmetlen Zoom-érte-
kezletekkel és a fentiek napi szinten történő dokumentálásával töltötték az el-
múlt kilenc hónapban) saját bőrükön tapasztalták a különbségeket. Az átmeneti
Zoom-kifáradástól a teljes érdektelenségig vezető út számunkra nem a „ha majd
odajutunk”, hanem a „mikor jutunk oda kérdése” volt.

Kilenc hónap. Az első trimeszterben minden új és érdekes. Az ember gyorsan
felismeri az új helyzetet és megpróbál alkalmazkodni. Megszállottan keresi az új
helyzetből fakadó lehetőségeket, örül a régi probléma új megoldásainak, fejleszti
az imázst és a brandet, újradefiniálja a sikert.

Közel egy év távlatából elmondható, hogy tiszavirág-életű sikereink nagy része
mögött a felkészültség állt, szakmai és emberi hozzáállás terén. Proaktív szem-
lélet, mondaná a főnök, ha nem csak a tűzoltásig terjedne a figyelme.

A nyár mindenhol uborkaszazon volt, kivéve, ha az ember a rövidebbet húzta
(lásd Nyári történetek¹). A tavaszi és nyári statisztikák nem vakítottak el. Bárcsak
ne lett volna igazunk, amikor nem fűztünk túl nagy reményeket az őszi folyta-
táshoz! A szeptemberi átmeneti fellendülés és rövid októberi tetőzés után szinte
minden érdeklődés a béka bizonyos testrésze felé tendált – a növekvő idő- és
energiabefektetés ellenére.

Mit tehet ilyenkor a könyvtáros? A lassan, de biztosan csökkenő érdeklődést
titokban beismerve megpróbálja magát abban a hitben ringatni, hogy amit csinál,
releváns és valakinek számít. Reménykedik, hogy nem ő lesz az, akit a következő
körben el fognak bocsátani, fű alatt. Merthogy arról nem szól a Facebook, hogy

mikor és ki került lapátra. A személyiségi jog védelmére hivatkozva nem készült lista, nem megy ki körlevél. Az is megérne egy tanulmányt, ahogyan a másodlagos kommunikáció (privát e-mail, sms, Facebook Messenger és hasonló) egyik percről a másikra átvette a valós információközvetítés szerepét a hivatalos egyetemi e-mail és videókonferencia kiegészítésére.

Ez az írás néhány olyan kezdeményezésről szól, amelyekben az ősszel részt vettem, bár nem mindig vezető szerepben (*keeping a low profile*, mondja az amerikai). A program résztvevői összetételükben és hozzáállásukban nagy változatosságot mutattak, és ennek gyakran semmi köze nem volt a megvalósítás sikeréhez vagy kudarcához. Olykor önként csatlakoztam más munkájához, máskor valaki tevékenysége inspirált, majd abból kiindulva alakítottam ki a saját kis sikertörténetemet. De leginkább ugyanazokkal a szereplőkkel játszottunk, a szereposztást változtatva.

Egy azonban közös bennük: mások élvezték fáradozásaink gyümölcsét. Ez részben pozitívum, részben szomorú, de nem váratlan mostanában sem. Nem igazán örülünk, amikor valaki teljesen kisajátítja munkánk eredményét, és magának aratja le a babérokat. Viszont a tény letagadhatatlan, hogy a létrehozottakból egy nagyobb közösség profitál. Közéről nézve nyilvánvaló, hogy honnan származott az ötlet, hogyan valósult meg, és hogy ki végezte a munkát. Különösen, ha az ember alaposan és nyilvánosan dokumentál mindent. A mi munkánkat a *Books We Read*² honlap archiválja és teszi hozzáférhetővé mások számára a jövőben.

A kollégákkal együtt kell dolgozni, ha akarja az ember, ha nem. A szerencsésebb változata az, amikor az ember maga választja meg a partnereket. A nemszeretem változatban kiosztódik a nagy népi szereposztásban. Aki ezeket a csoportokat összeállítja, bizonyára nincs teljesen tudatában a csoportdinamika alapvető jellegzetességeivel, úgymint hogy minden csoportban kialakulnak bizonyos szerepek. Megvallom, van olyan csoport, ahol én játszom az ördög ügyvédjét, de olyan is van ahol én vagyok a lusta disznó, mert akaratom ellenére nyomták rám a feladatot huszonhét másik mellett.

A közös munkában a legjobb az, amikor a csapat tagjai inspirálják egymást. Azok a feladatok voltak a legsikeresebbek, amikor nem volt szükség a másik szelíd nógatására, mindenki tette a dolgát, sőt itt-ott besegített a másíknak, ahogy ideje és energiája engedte.

Tales We Read, avagy a távoktatásba belefáradt olvasó

Történetek, amiket olvasunk lett a neve a Books We Read és a *Summer Tales*³ kereszteződéséből létrehozott őszi olvasóprogramunknak.⁴ A korábbi sikerekből kiindulva ez *no-brainer*, részünkről nem igényelt nagy kapacitást agyilag. Az oktatófelület a korábban alkalmazott Canvas, a kurzust átmásolva és új tartalommal (hat novella plusz vitakérdések) frissítve született meg a teljes őszi program. Csinadratta a közösségi média bevált csatornáin. A nyári csapat két önkéntessel bővült,

akik korábban is dolgoztak velünk egy olvasásnépszerűsítést célzó diákszervezet képviselőjeként. Mutató grafika, tartalmas segédlet, széles körű reklám. Mi kell még ahhoz, hogy a távoktatásban részt vevő hallgatók számára értelmes elfoglaltságot biztosítsunk és virtuális közösséget teremtsünk? Diákok! Minél többen és minél változatosabb összetételben. A nyárhoz képest ebben rendesen alulmaradtunk, ha szabad a pozitív eredményekre koncentrálni szakirodalomba ezzel belerondítani.

Statisztikai adataink és informális csatornákon át szerzett tudásunk elemzése arra a következtetésre vezetett, hogy a kifáradás hamarabb bekövetkezett, mint vártuk volna. Sok diák egyszerűen abbahagyta egyetemi tanulmányait (személyes közlés korábbi résztvevőktől és könyvtári diákmunkásoktól). A szégyellősen bevallott okok között elsősorban az anyagiak és a nem megfelelő lakhatási körülmények szerepeltek: nem tudtak visszajönni a kollégiumba, haza kellett költözni a szülőkhöz, ahol nincs megbízható internet, ellenben sok a kistestvér. A félév során az online tanuláshoz nem ideális körülmények más vonatkozásban is megmutatkoztak. Az egyéni időbeosztás, a más-más időzóna okozta alkalmazkodás szinte minden élő programra, tanórára és rendezvényre kihatott. Az interaktivitás szinte kizárólag a chatre korlátozódott. Alig volt olyan, aki vállalkozott volna arra, hogy arcát (és hátterét) megmutassa. Az első hetek tanulságai alapján a további programok tervezésénél mindezt figyelembe vettük.

Összességében az őszi olvasóprogramba fektetett idő drága tanuló pénznek bizonyult. Hogy megérte-e, az hosszú távon fog eldőlni. Viszont kétségbeesett próbálkozásaink és a kedvezőtlen fogadtatás menet közben történő analizálása mindenképp a többi projekt javára szolgált.

Tiltott könyvek hete, avagy madarat tolláról, embert olvasmányáról

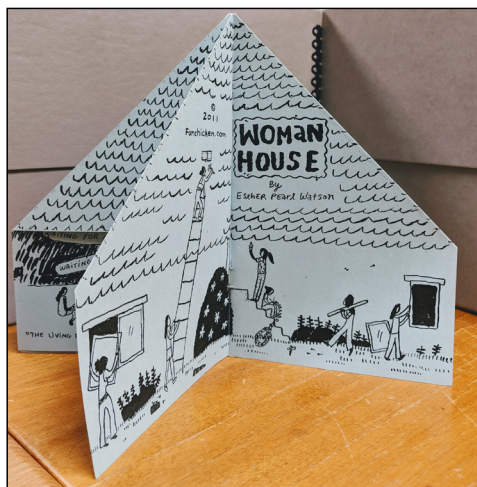
Köztudott, hogy az Amerikai Könyvtárak Szövetsége (ALA) támogatásával az egyesült államokbeli könyvtárak évente megrendezik a tiltott könyvek hetét. A cél a figyelem felhívása az olvasás szabadságára és az információhoz való szabad hozzáférésre a cenzúra elleni nyilvános tiltakozással. A program évtizedek óta zajlik minden könyvtártípusban kiállítások, rendezvények és játékos vetélkedők formájában. 2020-ban mi is csatlakoztunk az eseményekhez szeptember 27. és október 3. között.

A három T-hez (Tiltott, Túrt, Támogatott), sőt újabban könyvdaráláshoz szokott magyar könyvtáros és olvasó számára nem meglepő, hogy akár helyi szinten – tehát akár egy iskolai könyvtárban is – megkérdőjeleznek és eltávolítanak bizonyos köteteket az ajánlott olvasmányok listájáról vagy a teljes állományból, avagy egy korábbi diskurzus szerint könyveket „indexre tesznek”. Az amerikaiaknak gyakran elég egy szülői panasz egy erre a célra gyártott könyvtári formanyomtatványon benyújtva. Ez általában olyanokat kifogásol, mint a szexuális tartalom, nemi és faji hovatartozáshoz kapcsolódó témák, istenkáromlás és egyéb

vallási megfontolások. Az elmúlt tíz év 100-as listájához hasonlóan⁵ az idei sem jelentett meglepetést a téma vonatkozásában: a panasztevők leggyakrabban a LMBTQIA+ tartalmakat kifogásolták.

A *könyvtárszakai hallgatók szövetségei* által indítványozott, sebtében összehozott élő programnak papíron egy sor támogatója akadt, köztük az egyetemen végzett könyvtárszakai hallgatók szövetsége, a könyvtár-informatika tanszék, az egyetemi könyvtár, és természetesen ezen belül a mi kis csoportunk, a Books We Read is. Ennek háttérében az állt, hogy a fenti diákszövetség egyik vezetője már egy éve a Books We Read tagja. Ügyes szervezéssel és körültekintő reklámozással széles rétegeket sikerült elérni. Az élő esemény látogatottsága ennek ellenére alig közelítette meg az ötven főt. Ehhez ha hozzá vesszük azt, hogy a honlapunkon az eseményt rögzítő blogbejegyzések és képek⁶ további közönségre találtak, akkor már megérte.

Az egyórás élő program alapját a felolvasások képezték: önként jelentkezők 2-3 perces szövegeket hoztak kedvenc betiltott könyveikből. A felolvasást olykor rövid, amerikai tartalmakra vonatkozó kvízkérdések, illetve az öt meghívott előadó 2-3 perces villámelőadása szakította meg idevágó témákról, mint saját könyvkiadási tapasztalat és a könyvtár szerepe a cenzúra elleni harcban. *Megan Lotts* művészeti könyvtárosunktól megtudhattuk, milyen alternatívát kínál a *zine*, és mire használható az oktatásban. A szamizdatról szóló minielőadásomhoz pedig maga Zúz Tamás küldte el az *Állati gazdaság* 1984-es, általa fordított kiadásának általa rajzolt könyvborítóját.⁷

Zine a Rutgers Egyetem könyvtárának gyűjteményéből (Fotó: Rutgers Egyetemi Levéltár)

A felolvasásra kiválasztott kötetek⁸ a sokféleséget illusztrálták. A könyvtár-informatikai doktori iskola igazgatója az *Alsóatyás kapitány kalandjai* című műből olvasott fel, háttérben az 1997 óta a rendbontó viselkedés propagálása miatt rend-

szeresen betiltott és kifogásolt összes kötettel. A könyvtárigazgató az *Egy nap Marlon Bundo életében* című gyerekkönyvet választotta, ami közismert paródiaként az USA alelnöke, Mike Pence nyuszijának egy napját tekinti át. A könyvet mégsem lehet a kis cuki kategóriába sorolni, aminek fő oka a főhős nyuszika kapcsolata egy azonos nemű nyúllal. A művészeti könyvtáros választása Shel Silverstein könyvének egy versére esett *Miért ne törölgeszük az elmosott edényt* címmel. Az eszmei mondanivalót számos jóérezésű szülő kifogásolta, aminek megértéséhez nagyban hozzájárult az ordítóan drámai előadásmód. A szerző ugyanis azt javasolja a gyerekeknek, hogy az elmosott tányérokat és poharakat törölgetés helyett vágják a földhöz. Ezt az ellenzők erőszakra, engedetlenségre, sőt öngyilkosságra történő felbujtásként értelmezik.

A könyvtárszakos főszerző a transzgender főszereplője miatt gyakran és hevesen vitatott *George* című kötetből olvasott fel (szerzője Alex Gino). A betiltott könyvek közül sok azzal a céllal íródott, hogy a fiatalsággal megismertessék az LMBTQIA+ témákhoz kapcsolódó álláspontokat és értelmezéseket. A hiperkritikus olvasó ezeket engedelmes cenzor módjára helyből visszautasítja mint korosztálynak nem megfelelő olvasnivalót. Vitatott az a kérdés, hogy a szexuális tartalom azonos neműek és transzneműek esetén jobban kifogásolható-e a fiatal olvasók védelmezése ürügyén, mint heteroszexuális kapcsolatokban.

A Books We Read képviselőjében egyik diákunk Walt Whitman *Fűszálak* című kötetéből olvasott fel, amit az obszcenitása miatt egy évszázada kifogásolnak. Nick Allred kolléga választása James Baldwin *Más ország* című 1962-ben kiadott művére esett, amelyet a könyvben ábrázolt homoszexualitás és a fehér és színesbőrű szereplő közötti szexuális kapcsolat juttatott a Szövetségi Nyomozóiroda figyelmébe. Ettől mindössze egy lépés, hogy a kifogásolt nemi viselkedés politikai töltetet kapjon, és a normális és perverz fogalmát a nagyközönség számára irányvonalszerűen adják meg. Napi politika a könyvtárban.

BOOK
A látogató
Konrád, György, 1933-1969
Available at Hungarian Foundation Stacks (PH3281.K8368L35 1969) >

TOP

SHARE

FIND IN LIBRARY

DETAILS

VIRTUAL BROWSE

CITATION

EMAIL

PRINT

PERMALINK

QR

REFWORKS

ENDNOTE WEB

EXPORT RIS

READING LIST

Konrád György: A látogató – bibliográfiai rekord a Rutgers könyvtárban

A politikai cenzúra miatt betiltott műveket az általam felolvasott részlet képviselte Konrád György *A látogató* című könyvéből, közkívánatra mindkét nyelven. A magyar szöveg olvasása szomorúsággal töltött el, mivel úgy éreztem, a nyelv és a szamizdat egyaránt csupán kuriózumnak számít, és ennek megfelelően talált érthető fülekre. Hiányoltam azokat a köteteket is, amelyeknek „nyelvi szempontú baja van”, à la *Magyar Boldog*. Ugyanis a legszélesebb gyűjtőkörű egyetemi könyvtárban még egy cenzúráról szóló program sem bírja el az olyan műveket, mint Adam Mansbach *Go the F--- to Sleep* című (magyar fordításban *Aludj a francba, kérlek!*) klasszikusa, és ennek koronavírusra átdolgozott változata, a *Stay the F--- at Home*, ugyancsak Samuel L. Jackson előadásában YouTube-on.

Tudományos kommunikáció, hobytudósok és állati cukiságok

Október hónapját a *citizen science*, vagyis a közösségi tudomány népszerűsítésének szántuk. Az amatőr tudósok részvételével fémjelzett kezdeményezések jelen vannak egyetemünkön, főleg a könyvtárunkhoz tartozó környezetvédelmi, növény- és állattani tanszékek és agrárkísérleti állomások jóvoltából. A pandémia időszaka kifejezetten alkalmas az effajta próbálkozásra, amit a LibGuide¹⁰ látogatottsága és az élő program bizonyított: ez volt az egyetlen alkalom egész ősszel, amikor a jelentkezőket várólistára kellett tennünk!

A közösségi tudomány elemei (Grafika: Jennifer Coffman)

A novemberi tudományos kommunikációs blogsorozatot egy véletlennek köszönhattük. A könyvtárban dolgozó diákmunkások nem járhatnak be dolgozni az ősszel. Ehelyett a szövetségi kormány által biztosított (vagyis nem az egyetem által fizetett) órabérüket online továbbképzéseken történő részvételért kapták. Ez természetesen jelentős pluszmunka az amúgy is túlterhelt könyvtárnak. A felelős kolléga augusztus végi segélykérésére többen is reagáltunk.

Egyik ilyen felajánlásom *Az irodalmi hivatkozás elemei* címmel egy unalmas péntek délutáni előadásnak ígéreztem. Próbáltam én bevonni a diákokat, de aznap valahogy senki nem akarta az arcát megmutatni kamerával. Ekkor eszembe jutott a pár nappal korábban tartott könyvtárismereti órák, ahol a kutyák és macskák mint házi kedvencek CBD-termékekkel történő kezelése volt a téma. Végső elkeseredésemben azt találtam javasolni, hogy írják be a chatbe, hogy érzik magukat, lelkiállapotukat egy állattal jellemezve. Csupa kifordított tüskéjű sündisznóra számítottam, ám a chat hirtelen megtelt mindenféle vicces leírással: lajhár, lusta disznó, kerek szemű őzike, félre billentett fejű kiscica, mókuskereket taposó hörcsög. Ettől kezdve figyeltek, reagáltak a kérdésekre, írhattak a chatbe. Az óra végén a képek szerzői jogához kapcsolódó feladatban pedig jobbnál jobb állatos képeket találtak, a megfelelő hivatkozással. A visszajelzések a programot kiválóra minősítették, és a sündisznó hivatalosan bevonult az oktatási segédeszközeim közé.

Exercise: Image Search

1. Find an image of an animal that you can use for your presentation
2. Post the link in the chat

Source: <https://openclipart.org/detail/321766/a-hedgehog>

19

Sündisznó mint oktatási segédeszköz (Grafika: Hajnal Ward Judit)

Novemberben mindez egy *Cite Right*, vagyis *Hivatkozásunk rendesen!* elnevezésű blogsorozatot indított el. Az első poszt a fenti óráról szól¹¹, sündisznós és kutyás képpel illusztrálva a rengeteg forrást, amiket a diákok a gyors és hatékony hivatkozáshoz használhatnak.

Elkezdtem szerzőtársakat verbuválni. Meglévő anyagokat újrahasznosítva, minimális erőbefektetéssel hat másik írás keletkezett folytatásként. A teljes listát mindegyik poszt végén felsoroljuk. Kollégám, Nick Allred rémtörténete az olcsójános diákról, aki nem a megfelelő kiadást olvasta, személyes elemekre épül. Az egyik blogban szereplő fantomhivatkozásra véletlenül bukkantam: a Google Scholar szerint 1180-szor hivatkozott cikk valójában nem létezik, egy

segédanyag mintahivatkozását vették át a szerzők – 1180 alkalommal. Két másik könyvtáros kolléga meglévő gyűjteményét is átalakítottuk céljainkra. Egy LibGuide alapján készült az útmutató, hogy hol ellenőrizhetünk idézeteket könyvekből vagy híres emberektől a könyvtárban, miután a Duna-parton sétáló apa-fiú képhez majdnem egy nem létező Micimackó-idézetet biggyesztettem. Erről is született egy poszt. A hatodik szövegben megtalálható minden, amit a képek és illusztrációk hivatkozásáról tudni illik, beleértve a szinte bármilyen témához javasolt forrásokat és a szerzői jogi megfontolásokat, ugyancsak egy meglévő LibGuide újrahasznosítása révén. Végezetül pedig, saját anyagimat felelevenítve és átdolgozva, nem hagyhattam ki a parazita-predátor kiadók és publikációk témáját sem.

Minden egyes blogposztot a lehető legszélesebb körben, a hónap többi eseményéhez időzítve reklámoztunk a közösségi médiában, hírlevelekben és élő programokon. A legutolsó poszthoz a nagykönyvtár egy mutatós infografikát készített, aminek révén az egész sorozat még nagyobb figyelmet kapott. A főnőtség is tudomást szerezhetett róla a nagykönyvtári hírlevélből, bár a Google Analytics bizonyítékai alapján nagy valószínűséggel állítható, hogy rákattantani nem sikerült egyik szövegre sem.

Urban Sketching – Nagyvárosi vázlatok, pancserművészet, ki fogja a ceruzát?

Kétbalkezesként a vázlatrajzokhoz az égvilágon semmi közöm, viszont Megan Lotts művészeti könyvtáros kollégával annyi minden más feladaton dolgoztunk már együtt, hogy kötelességemnek éreztem a rajzprojektje támogatását, reklámozását. A hivatkozáspojekttel egy időben zajló vázlatkészítési program arra is megtanított, hogyan lehet (és kell) az egyes posztokat, reklámokat úgy időzíteni, hogy inkább előrelendítsék, semmint kioltásuk egymást.

A közösségi médiában *#Rutgersurbansketching* és *#ruusk2020* hashtagek alatt gyűltek a rajzok a hetente változó téma alapján, a legjobbak azóta egy online kiállításon is megtekinthetők¹², Megan kollégám vezényletével. A Books We Read honlapon közzétett hat poszt¹³ tette lehetővé a projekt folyamatos jelenlétét a közösségi médiában. A kolléganő által írt áttekintés és menetrend után megpróbáltam nyilvánosan érvelni, hogy miért is fogjunk bele efféle vázlatok rajzolásába, akár ilyen szánalmas rajz tehetséggel, mint amivel engem is megáldott a sors. A fő érv a figyelemelterelés és a stresszoldás, de bemutatok egy huszonsok éve, egy brit angoltanár kolléga által készített rajzot a debreceni Nagytemplomról is, amit mindenhová magammal hurcolok.

A program alkalmat adott arra is, hogy ex librisekről írjak, visszatérve kedvenc témámhoz, E. M. Jellinekhez. Ennek eredménye egyrészt annak belátása, hogy mennyire el kellett hanyagolnom saját területemet a tűzoltó stílusú mun-

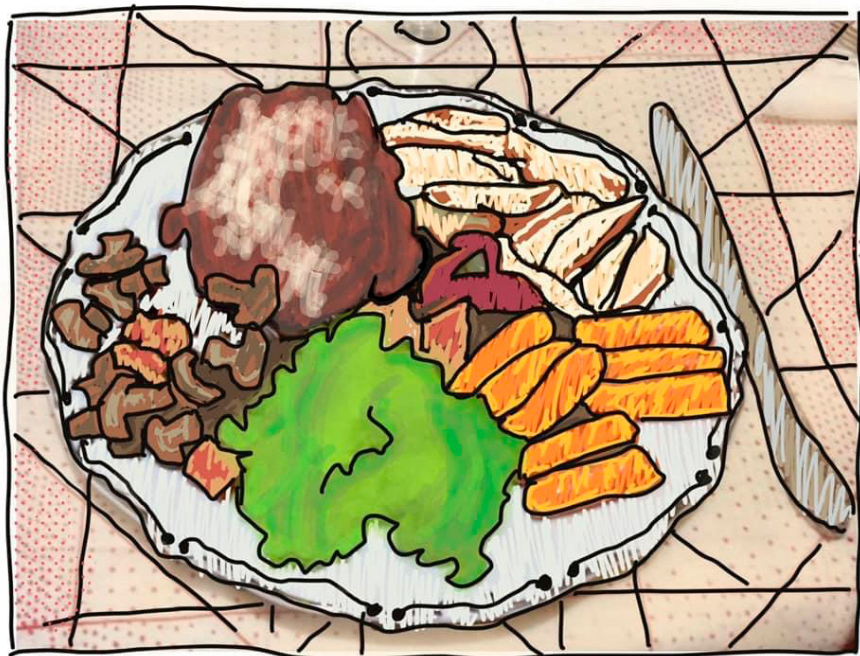
A Debreceni Református Nagytemplom (Grafika: Mary Smith)

kavégzés miatt, másrészt megújult a lelkesedésem a Jellinek-kutatás iránt. Már csak a büntudattal kell majd valamit kezdenem, amikor lopott órákban nem hagyom veszendőbe menni a karácsonyi ajándék Arcanum adatbázis-előfizetésemet.

Menetközben az is kiderült, hogy a vázlatok mekkora visszhangot kaptak a közösségi médiában, így elkezdjük őket használni reklám céljából is, lásd a kutyás vázlatokat. Innen mindössze egy lépés volt a grafikai tervezésnek eufemizált Canva-workshop, mégpedig azzal a céllal, hogy próbálkozzunk a kreativitás jótékony hatásának népszerűsítésével a könyvtárban. Jóllehet azt, ami nincs, nem fogjuk fejleszteni, de legalább megpróbálhatunk arra összpontosítani, hogy örömünket leljük egy-egy kreatív foglalatosságban – a belénk sulykolt tökéletességre való törekvés helyett. Elvégre is a rajzolgatás csendes tevékenység, senkit nem zavarunk vele, nem úgy, mintha hamisan hegedülnénk naphosszat.

A program lezárása után egy-egy posztban reflektáltunk a történésekre. Megan a készülőben lévő könyve egyik fejezetét alakította át erre a célra, részletezve egy sor, a projekthez kötődő egyéb eseményt és fejleményt. Ezek közül nagy élmény volt számomra az egyik workshop, ahol például hat vonallal kellett valamit lerajzolni az általunk korábban használt hatszavas *flash fiction* kistestvéreként. A legutolsó blogbejegyzés az *Urban Sketching-sorozatban* nem áttolja közreadni néhány ügyetlen próbálkozásomat, először ceruzával, majd filctollal,

végül pedig ujjbeggyel, iPaden készített vázlateim formájában. A rajzok borzalmasak, de a folyamatorientáltság szellemében mi roppant jól szórakoztunk! Ennek illusztrációja a Megan Lotts által készített vázlat az egyik híres-nevezetes Titanic-vacsoráról, fénykép alapján. Igazi közös mű, még a régi magyar abrosz barna pöttyeit is hitelesen visszaadja.

Titanic vacsora (Megan Lotts rajza Hajnal Ward Judit főztje és fényképe alapján)

Stressbusters, avagy hogyan tartjuk kordában mindennapos pánikrohamainkat vizsgaidőszakban és azon túl

A félév vége felé az egyetemi könyvtárak rendszerint éjjel-nappal nyitva tartó, óriási tanulószobává válnak. Gondterhelt diákok lepik el az épületet, minden asztal, fotel, folyosózug és lépcsőfeljáró foglalt. A levegőben az indiai fűszerek illata mexikói aromákkal keveredik. A pizzafutár ingajaratban közlekedik az éttermi bázis és a könyvtári lerakat között. A könyvtári személyzet, szemet hunyva a szabályok fölött, nemcsak a szigorításokon enyhít ilyenkor, hanem úgynevezett *stressbuster*, vagyis a diákok stresszét elűző módszerekkel siet segítségükre. Egyszerű megoldás a legtöbb előcsarnokban állványra állított üres plakát, ahol a diák kedvére firkálhat, buzdító üzeneteket küldhet, vagy épp elsírhatja bűját-bánatát az éterben.

A *stressbuster* célja rövid szünetek beiktatása és a figyelem elterelése. Legnagyobb sikere kétségtelenül az ingyen kajának van, ami pillanatokon belül eltűnik, legyen az a helyi alumíniumcsárda által rendelkezésünkre bocsátott szendvics, zacskós chips, csoki vagy egyéb rágcálnivaló. A programok is rövidek, csendesek és soha nem zavarják mások tanulását, mint például a *pet therapy*, vagyis állatterápia, amikor is egy-két kutya üldögél békésen a könyvtárban és hagyja magát tapogatni, simogatni órákon át.

Normál körülmények között a mi kis könyvtárunk környezetvédelmi, állattani és táplálkozástudományi tanszékeket támogatva, kizárólag egészséges gyümölcsöt, dióféléket és kalóriamentes italokat szokott felszolgálni, kétóránként körbetolagatva a Roxford Express könyvtári kocsit. Két kutya szokott vendégségbe jönni. A nagy fehér, félsüket komondor valamikori gazdája magyar lehetett, mert a kutya vezényszavaimra engedelmesen körbesétál velem az olvasóteremben. Az idegen nyelvű parancsokat követő állat rendszerint mosolyt csal a szürke melegítő, lófarkas, karikás szemű hallgatók arcára. De sikere szokott lenni a részegséget szimuláló szemüvegnek is. A diáknak a véralkoholszintet jelző bűvárszemüveggel az orrán egy egyenes vonalon kell végighaladnia. A kísérletről készült videófelvétel szándéka szerint az alkoholfogyasztástól kívánja őket elrettenteni, de vizsgaidőszakban sok végtelékig kimerült diák szemüveg nélkül is csupán labilis totyogásra képes.

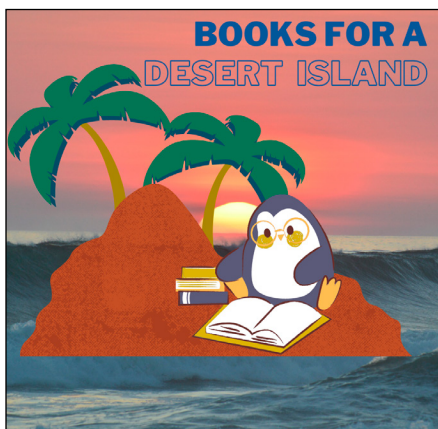
Az évvégi hajrá stresszes napjai a távoktatási környezetben sem lehettek könnyebbek, gondoltuk. Néhányan összefogtunk, hogy valamivel kedveskedjünk diákjainknak. Az oktatáshoz hasonlóan elsősorban az aszinkron tálalásra összpontosítottunk, és mindössze egy élő programot rendeztünk. A decemberi kínálat minden egyes része a korábban részletezett, más célra részben már alkalmazott projektelemek újracsomagolásával készült. Kizárólag olyanokkal dolgoztunk együtt, akikkel korábban is sikeres volt az együttműködés, így nem jelentett nagyobb megterhelést a kísértleti program, aminek fogadtatása korántsem volt egyértelmű. Az eredmény tizennégy blogbejegyzés és néhány képgaléria *stressbuster* címke alatt a honlapon.

Virtuális állatterápia reklám (Grafika: Megan Lotts)

Az első *Cite Right* poszt kutyás-macskás képek beküldésére invitál. Saját kedvenceinkkel együtt annyi kép gyűlt össze, hogy a válogatás nehezebbnek bizonyult, mint a cannabis témájú könyveké, amiket ugyanekkor vásároltam reagálva államunk új marihuána rendelkezéseire. A bűbajos és mulatságos kutya-macskatengerimalac virtuális állatterápia képgalériát¹⁴ a DOTUS blogbejegyzés egészítette ki, amely az amerikai elnöki családokkal élő kis kedvenceket tekinti át. Az egyetemen nem ildomos politikai véleményt nyilvánítani, ezért a Books We Read csapata stílusosan mindössze abbéli örömét fejezi ki az írással, hogy ismét lesz kutya a Fehér Házban. Államunk vadiúj, kedvező marihuána-törvényei kapcsán sem lelkendezhet az ember, viszont az új marihuána LibGuide kapcsán nyugodtan lehet bölcselkedni egy stresszoldó bejegyzésben.¹⁵

Olvasásnépszerűsítő program lévén nem maradhatnak el a könyvek sem. Nagy sikere volt a szuperművelt és szupertájékozott Nick egyik kísérletének, amelyben az irodalmi hírességeket próbálja a mai fiatalság számára lefordítani popzenei celebek formájában¹⁶, mint például Oscar Wilde és Lady Gaga. Vakációs olvasmányajánlóként a *Lakatlan sziget-sorozat*ban pedig arról írtunk, hogy melyik könyvet vinnénk magunkkal egy elhagyatott szigetre.¹⁷

Könyvek a lakatlan szigeten
(Grafika: Julianna Rossano)

Canva workshop reklám
(Grafika: Hajnal Ward Judit)

A fő eseményt a diákmunkások továbbképzési programja ihlette. A félév legutolsó napján, egy kalapba gyűjtve szinte mindent, amit az ősszel csináltunk, egy online workshopot rendeztünk *Graphic design is my passion!* címmel.¹⁸ Korábban már készítettünk feladványokat *Name that book* (Mi a címe?) elnevezéssel, a Canva grafikai program segítségével. Ezekben egyszerű képi megoldásokkal vezetjük rá a közönséget egy-egy könyvcímre. A Canva-workshop címét (*Graphic design is my passion*) egyébként érdemes egy Google-képkeresőbe bepötyögni, amiből kiderül, hogy az az interneten nap mint nap feltűnő, szemromboló, íz-

léstelen képekre való utalás. A péntek délutáni rendezvényen az ízlésformáló és szerzői jogokra mutató villámelőadást egy tízperces Canva-demo követte, ami után a résztvevők három percen belül képesek voltak egy-két közösségi médiára posztolható, viszonylag ízléses és szerzői jogokat nem sértő képet gyártani. A tízperces középhaladó rész példái alapján pedig egészen ügyes karácsonyi képeslapok születtek a megfelelő forrásban ellenőrzött költői és egyéb idézetek felhasználásával. A program reklámozására egyrészt az általam készített ízléstelen, rózsaszín kisdísznós Instagram-posztot és a Megan Lotts kutyavázlatai alapján összeállított grafikát használtuk.

Epilógus

Hol a vége ennek? Vajon mire fogunk emlékezni a koronavírus utáni időszakban? A Hollóhát-pizsamás, halálereklyés-papucsos virtuális tájékoztatásra? A figyelmetlen, érzéketlen vezetőre, akinek fogalma sincs arról, hogy mibe tart egy munkafolyamat? A leépítésekre, ahol nem számított hogy az illető rákbetegségből gyógyult fel? Hogy olykor, mint egy drámai hőst, egy hajszál választott el bennünket a teljes összeomlástól? Vagy ahogy egy egykori kollégám írta, hogy a gazdaság csődbe menésével az egyedüli út a fennmaradáshoz embertársunk szenttelen kihasználása és gátlástalan átverése?

Azt szeretném, ha inkább a találékonyság és a segítőkészség élménye maradna meg bennünk. Esetleg az sms-ben és messengeren párhuzamosan zajló mellékkommunikáció végeláthatatlan Zoom-értekezletek alatt. A sok kreatív emoji, ami mulatságossá tette az abszurd helyzeteket, kinevettette velünk az inkompetens előadót, és általában elviselhetővé tette a pillanatot.

Remélem, hogy azokra fogunk emlékezni, akikből a helyzet a legjobbat hozta ki. Akik segítségünkre siettek, amikor szükségünk volt valamire. Akik virtuálisan a kezünket fogták, amikor együtt szenvedtük végig a bezártságot. Akik nem álltak utunkba, amikor el is gáncsolhattak volna. Akik tovább viszik mindazt, amit együtt létrehoztunk, szórakoztató, figyelemfelhívó formában, mint művészeti könyvtárosunk kreatív és kreativitást inspiráló, Canva segítségével készített posztjai a közösségi médiában.

Én speciel biztos emlékezni fogok amerikai kollégámra, aki a nyáron a kertjében fényképezett nekem egy sárga rózsát, mert valamikor egyszer elmagyaráztam neki, hogy az én generációmnak az mit jelent.

Jegyzetek

1. Hajnal Ward Judit – Allred, Nicholas – Coffman, Jennifer: *Nyári történetek. Virtuális könyvklub egy amerikai egyetemen.* = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 29. évf. 2020. 7–8. sz. 13–23. p. <http://ojs.elte.hu/3k/article/view/1144> (2021.02.20.)

2. Books We Read honlap a Rutgers Egyetem weboldalán. <https://go.rutgers.edu/BooksWeRead> (2021.02.20.)
 3. Summer Tales Book Club LibGuid. <https://libguides.rutgers.edu/SummerTales> (2021.02.20.)
 4. Tales We Read honlap. <https://go.rutgers.edu/TWRF20> (2021.02.20.)
 5. Top 100 Most Banned and Challenged Books: 2010–2019. <http://www.ala.org/advocacy/bbooks/frequentlychallengedbooks/decade2019> (2021.02.20.)
 6. Banned Books Week 2020. Books We Read. <https://go.rutgers.edu/Banned2020> (2021.02.20.)
 7. Nóvé Béla Zúz Tamás álnéven jegyzi a szamizdatként közreadott *Animal Farm* c. George Orwell-kisregény 1984-es fordítását, amit sajátmaga illusztrált. A világhírű szatirikus mű később *Állatfarm* címen vált széles körben ismertté. A fordításról bővebben: A ford. [Zúz Tamás = Nóvé Béla]: *George Orwell Animal Farmjának magyar nyelvű kiadásairól*. = Beszélő, 1985. 15. sz. 86–87. p. <https://adtplus.arcanum.hu/hu/collection/Beszelo/>; <http://beszelo.c3.hu/cikkek/george-orwell-animal-farmjanak-magyar-nyelvu-kiadasairol> (2021.02.20.)
 8. Válogatás az eseményen olvasott könyvekből, a betiltás okaival. <https://go.rutgers.edu/BBlist> (2021.02.20.)
 9. Adam Mansbach: *Aludj a francba, kérlek!* Budapest, Ventus Libro, 2017. 32 p. <https://moly.hu/konyvek/adam-mansbach-aludj-a-francba-kerlek> (2021.02.20.)
 10. Citizen Science LibGuide at Rutgers. <https://libguides.rutgers.edu/citizenscience> (2021.02.20.)
 11. Cite Right – Workshop in the Library. <https://sites.rutgers.edu/books-we-read/cite-right-pt1/> (2021.02.20.)
 12. Rutgers Urban Sketching virtuális kiállítás. <https://libguides.rutgers.edu/urbansketching/exhibit> (2021.02.20.)
 13. Hat poszt „Urban Sketching” címszóval. <https://sites.rutgers.edu/books-we-read/category/rugrat/urban-sketching/> (2021.02.20.)
 14. Books We Read: *Virtuális állatterápia*. <https://sites.rutgers.edu/books-we-read/pettherapy/> (2021.02.20.)
 15. Responsibility Grows in the Garden State. <https://sites.rutgers.edu/books-we-read/cannabis/> (2021.02.20.)
 16. Literary Celebrities as Musical Celebrities: *An Exploration* <https://sites.rutgers.edu/books-we-read/literary-celebrities-as-musical-celebrities-an-exploration/> (2021.02.20.)
 17. Holiday Reads: Books for a Desert Island. <https://go.rutgers.edu/desertisland> (2021.02.20.)
 18. Graphic Design Is My Passion Workshop. <https://go.rutgers.edu/DesignWS> (2021.02.20.)
-